

PROCEDURA POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM PRZEJAWIAJĄCYM ZACHOWANIA AGRESYWNE

Publiczne Przedszkole Integracyjne w Sobolowie

I. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2024 r. poz. 933).

II. Cele procedury

- usprawnienie i zwiększenie skuteczności oddziaływań wychowawczych przedszkola w trudnych sytuacjach;
- ustalenie zasad reagowania na zachowania niepożądane;
- zapobieganie powtarzaniu się zachowań niepożądanych;
- wypracowanie metod współpracy ze środowiskiem rodzinnym dziecka przejawiającego agresywne zachowania.

III. Formy dziecięcej agresji

AGRESJA – każde zamierzone działanie w formie otwartej lub symbolicznej, mające na celu wyrządzenie komuś krzywdy, bólu lub szkody innym (osobom, przedmiotom), naruszające normy społeczne i często wynikające z silnych emocji, frustracji lub braku radzenia sobie z sytuacją.

- **Agresja werbalna** – polega na konfrontacji słownej związanej z wyzwiskami, a także z obwinianiem, skarżeniem. Są to także długotrwałe, notoryczne kłótnie, obraźliwe słowa, wulgaryzmy, prowokowanie.
- **Agresja fizyczna** – polega na ataku fizycznym bądź obronie. Przejawia się zarówno biciem, kopaniem, szczypaniem, gryzieniem, jak i popychaniem, rzucaniem i niszczeniem przedmiotów.
- **Agresja pośrednia, tzw. cicha** – występuje, gdy dziecko wyłącza się z komunikacji, świadomie ignoruje i wyraża przesadny brak zainteresowania innymi dziećmi. Sygnalizuje antypatię i broni się przed kontaktem społecznym.
- **Agresja relacyjna** – może prowadzić do wykluczenia z grupy pewnych osób, przedstawiania siebie w lepszym świetle oraz narzucania komuś swojej woli.

Zachowania agresywne dziecka to także:

- opór wobec nauczyciela / rodzica;
- przeszkadzanie innym dzieciom;
- wybuchowość;
- żądanie natychmiastowego zaspokojenia potrzeb;
- krzyki i groźby wobec innych;
- niszczenie przedmiotów własnych i cudzych;
- przesadne żądanie zainteresowania oraz uwagi ze strony innych.

IV. Postępowanie ogólne w sytuacji wystąpienia zachowania agresywnego u dziecka

Nauczyciele, specjaliści, pomoce nauczyciela oraz pozostali pracownicy obsługi przedszkola zobowiązani są do przeciwstawiania się przejawom agresji ze strony dzieci.

Podjętując interwencję wobec dziecka agresywnego, należy dążyć do zapewnienia bezpieczeństwa i opieki wszystkim wychowankom, a także sobie. Nauczyciel w takiej sytuacji prosi o pomoc innego nauczyciela czy też wzywa pomoc nauczyciela, a nawet dyrektora, i ustala, kto będzie sprawował opiekę nad grupą, a kto nad dzieckiem wykazującym agresywne zachowanie.

Reakcja wobec przejawów agresji powinna być adekwatna do skali zagrożenia, okoliczności zdarzenia, wieku i stopnia rozwoju dziecka. Reakcja personelu ma być stanowcza, a przekaz słowny – prosty i jasny.

W sytuacji wystąpienia zachowania agresywnego nauczyciel ma obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pozostałym dzieciom poprzez odizolowanie agresywnego dziecka. Jeśli istnieje taka konieczność, nauczyciel wyprowadza agresywne dziecko z sali lub ogrodu, jednocześnie zapewniając pozostałym dzieciom opiekę i poczucie bezpieczeństwa.

Jeżeli odizolowanie agresywnego dziecka nie jest możliwe, dopuszcza się wyprowadzenie pozostałych dzieci z sali zajęć pod opieką osoby z kadry pedagogicznej, pomocy nauczyciela lub pracownika obsługi.

V. Schemat postępowania z dzieckiem agresywnym

1. Podjęcie przez nauczyciela próby wyciszenia zachowania agresywnego następuje poprzez rozmowę z dzieckiem, odwrócenie jego uwagi, zaproszenie do kąciaka wyciszeń, zaproponowanie innej aktywności.
2. Jeżeli jest taka możliwość, wychowawca przeprowadza rozmowę z dzieckiem zachowującym się agresywnie w celu opisanie zajścia lub zdarzenia. Odwołuje się do kodeksu zachowania i stara się ustalić powód wystąpienia agresywnego zachowania przedszkolaka.
3. Jeżeli dziecko nie reaguje na polecenia słowne, a jego zachowanie zagraża bezpieczeństwu jego, innych dzieci, nauczyciela lub innych osób z personelu albo istnieje realne zagrożenie niszczenia mienia przedszkola, nauczyciel podejmuje działania zabezpieczające. W razie potrzeby może ograniczyć ruchy dziecka w celu wyciszenia zachowania i zapewnienia bezpieczeństwa.

VI. Postępowanie po wystąpieniu zachowania agresywnego

1. Nauczyciel wychowawca zawiadamia o zdarzeniu dyrektora oraz rodziców agresywnego dziecka.
2. Fakt agresywnego zachowania dziecka powinien być odnotowany w formie pisemnej (notatka służbowa) oraz zgłoszony bezpośrednio rodzicowi / prawnemu opiekunowi odbierającemu w danym dniu dziecko z przedszkola. Osoba podejmująca interwencję, a niebędąca wychowawcą grupy, informuje o zdarzeniu wychowawcę, sporządza notatkę ze zdarzenia, którą przekazuje do podpisu rodzicom.
3. Jeżeli wybuch agresji fizycznej jest powtarzalny i utrzymuje się powyżej 30 minut, należy poinformować rodziców o zachowaniu dziecka i prosić o niezwłoczne zabranie dziecka z przedszkola. Decyzję o konieczności odbioru dziecka z placówki podejmuje dyrektor w konsultacji z nauczycielem zgłaszającym zaistniały incydent.
4. Po agresywnym zachowaniu zagrażającym bezpieczeństwu i zdrowiu jego / innych dzieci / personelu odbywa się spotkanie wychowawców z rodzicem / prawnym opiekunem dziecka, na którym zostaje podpisany kontrakt. Jest to rodzaj umowy między przedszkolem a rodzicem, w której zawarte są wskazania do realizacji dla rodzica / opiekuna prawnego dziecka, opisane metody radzenia sobie z jego agresywnym zachowaniem oraz wspólnie opracowane sposoby postępowania w takich sytuacjach.
5. Rodzic / prawny opiekun wyraża zgodę, podpisując Załącznik nr 1 do procedury, na wdrożenie określonych w nim punktów postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne. Brak takiej zgody jest podstawą do wzywania pogotowia ratunkowego w przypadku pojawienia się zachowań agresywnych u dziecka, o czym decyduje dyrektor w porozumieniu z nauczycielem zgłaszającym problem.
6. W przypadku pojawiających się aktów agresji ze strony dziecka nauczyciel wychowawca podejmuje rozmowę z przedszkolnym psychologiem i wraz z dyrektorem oraz działając w porozumieniu z rodzicami kieruje dziecko do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Bochni. Procedura ta uruchamiana jest w sytuacji, gdy dziecko nie posiada orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.
7. W przypadku, gdy dziecko posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, rodzic zobowiązany jest do kontaktu z neurologiem, psychiatrą czy innym specjalistą opiekującym się dzieckiem w celu ustalenia powodu agresywnego zachowania oraz zastosowania skutecznej metody wyciszenia agresji dziecka.
8. Rodzic jest zobowiązany do realizacji zaleceń wynikających z diagnozy PPP i konsultacji specjalistycznych. Obejmuje to współpracę z przedszkolem oraz regularne przyjmowanie przez dziecko leków zgodnie z zaleceniami lekarza specjalisty.
9. W przypadku notorycznych agresywnych zachowań dziecka i braku efektywnej współpracy z rodzicami dyrektor decyduje o dalszych etapach postępowania, tj. o zawiadomieniu GOPS-u z prośbą o wsparcie, mediację lub wgląd w sytuację rodziny. Jeśli działania te okażą się niewystarczające, dyrektor może powiadomić Sąd Rodzinny.

VII. Sposób realizacji procedury

1. Zapoznanie nauczycieli i specjalistów z treścią procedury.
2. Zapoznanie rodziców z obowiązującą procedurą.
3. Umieszczenie treści dokumentu na stronie internetowej przedszkola.

VIII. Tryb dokonywania zmian w procedurze

- Wszelkich zmian w obecnym kształcie procedury może dokonywać z własnej inicjatywy lub na wniosek Rady Pedagogicznej dyrektor przedszkola.
- Proponowane zmiany muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz statutem przedszkola.

IX. Dokumentacja dot. procedury

1. Załącznik nr 1 – wzór zgody na zastosowanie technik ograniczenia ruchów w celu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku.
2. Załącznik nr 2 – sposoby zapobiegania agresji u dzieci i radzenia sobie z dziecięcą złością – informacja dla nauczycieli.

Załącznik nr 1
*do Procedury postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne
w Publicznym Przedszkolu Integracyjnym w Sobolowie*

Sobolów, dn. _____

Wyrażam zgodę na zastosowanie wobec mojego dziecka

(imię i nazwisko dziecka)

nżej ujętych zaleceń, zgodnie z Procedurą postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne w Publicznym Przedszkolu Integracyjnym w Sobolowie, w przypadku wystąpienia u dziecka zachowań agresywnych zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu jego samego i innych dzieci lub nauczycieli / pracowników przedszkola.

1. Polecenie ustne wskazujące na wyciszenie i zaprzestanie nieprawidłowych zachowań dziecka.
2. Próba wykonania prośby razem z dzieckiem – pozostanie w pobliżu dziecka, potrzymanie dziecka za rękę.
3. Odsunięcie / wyciszenie dziecka w sytuacji problemowej – prośba, by dziecko chwilę odreagowało emocje na krzeselku bądź wyprowadzenie z sali i odłączenie od grupy pod opieką osoby dorosłej do momentu, gdy dziecko się uspokoi.
4. Zastosowanie technik ograniczenia ruchu w celu zapewnienia bezpieczeństwa dziecku i innym.
5. Pokazanie i zachęcanie do zachowania alternatywnego – w przypadku, gdy dana osoba wykazuje pewną niedojrzałość społeczną.

podpis rodzica / prawnego opiekuna

podpis rodzica / prawnego opiekuna

Załącznik nr 2

*do Procedury postępowania z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne
w Publicznym Przedszkolu Integracyjnym w Sobolowie*

INFORMACJA DLA NAUCZYCIELI

Sposoby zapobiegania agresji u dzieci i formy radzenia sobie z dziecięcą złością

I. Zapobieganie dziecięcej agresji

- **Rozpoznanie i zaspokojenie potrzeb dziecka:**
 - obserwacja indywidualnych potrzeb dziecka i zapewnienie mu odpowiednich warunków do ich zaspokojenia;
 - wprowadzenie metod grupowych, np. “koło emocji” – dzieci dzielą się swoimi uczuciami na początku dnia.
- **Stworzenie atmosfery akceptacji i bezpieczeństwa:**
 - budowanie relacji opartych na zaufaniu, akceptacji i szacunku dla dziecka;
 - organizowanie codziennych zajęć promujących współpracę w grupie.
- **Dawanie dobrych wzorców do naśladowania:**
 - prezentowanie pozytywnych sposobów radzenia sobie z trudnymi emocjami.
- **Jasne zasady i konsekwencja:**
 - ustalenie prostych, czytelnych zasad grupowych oraz konsekwentne ich przestrzeganie;
 - tworzenie kodeksu grupowego z udziałem dzieci, aby zwiększyć ich zaangażowanie.
- **Edukacja emocjonalna:**
 - książeczki edukacyjne o emocjach;
 - nauka rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji;
 - zabawy z ilustracjami emocji i lustrami;
 - odgrywanie scenek sytuacyjnych.
- **Wzmacnianie pozytywnych zachowań:**
 - pochwały słowne, nagradzanie za konstruktywne sposoby radzenia sobie z emocjami.
- **Tworzenie przestrzeni do rozładowania napięcia:**
 - organizowanie zajęć, np. bajkoterapia, rysunek terapeutyczny, ćwiczenia ruchowe, pantomima, zabawy relaksacyjne z muzyką i ćwiczenia oddechowe.
- **Współpraca z rodzicami:**
 - regularna komunikacja z rodzicami / opiekunami w celu wspólnego wspierania dziecka.

II. Techniki odreagowania dziecięcej złości

- **Propozycje kreatywnych metod odreagowania:**
 - pudełko / skrzynia złości: dziecko gniecie stare gazety, aby pozbyć się złości;
 - malowanie emocji: dziecko maluje jaskrawymi kolorami na brystolu / szarym papierze;
 - ludzik złości: skarpeta / pacynka z twarzą, która “przemawia” w imieniu dziecka, pomagając mu wyrazić emocje;
 - kącik złości: wydzielenie miejsca w sali, gdzie dziecko może się wyciszyć;
 - spłukiwanie złości: dziecko wyobraża sobie, że złość spływa jak brud z rąk podczas mycia;
 - woreczek złości: dziecko “zamyka” swoją złość w specjalnym woreczku;

- terapia ruchem: wytupywanie – wyrzucanie złości.
- **Techniki sensoryczne:**
 - zabawa masą plastyczną;
 - przeciąganie się, ściskanie specjalnych miękkich piłek.
- **Ćwiczenia oddechowe:**
 - rozdmuchiwanie złości, np. nadmuchując balonik lub przenoszenie za pomocą rurki kawałeczków kolorowego papieru;
 - oddychanie jak “wiatr” – długi wdech i powolny wydech.
- **Zabawy z kartami emocji:**
 - dziecko wybiera karty z emocjami, które odczuwa, a następnie opowiada historię związaną z wybraną emocją.

III. Praktyczne działania w sytuacjach grupowych

- **Obserwacja i ocena** – nauczyciel obserwuje zachowanie dziecka, identyfikuje sytuacje wywołujące agresję i notuje zmiany.
- **Kształtowanie umiejętności społecznych** – gry zespołowe, które uczą współpracy i rozwiązywania konfliktów, np. “Mosty zgody” (dzieci wspólnie budują most z klocków).
- **Współpraca z zespołem** – konsultacje z innymi nauczycielami lub specjalistami w celu opracowania spójnej strategii działania.
- **Indywidualizacja** – dostosowanie technik do indywidualnych potrzeb dziecka, np. dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi lub dzieci z trudnościami w regulacji emocji.
- **Komunikacja z rodzicami** – regularne informowanie rodziców dotyczące zachowania dziecka i wprowadzenie wspólnych działań w domu i w przedszkolu.

IV. Współpracujące narzędzia i materiały

- **Książeczki o emocjach:**
 - “Kolorowy potwór” – Anna Llenas;
 - “Co robią uczucia?” – Tina Oziewicz;
 - “Uczucia Alicji” – Dorota Gellner.
- **Zabawy edukacyjne:**
 - plansze do ćwiczeń oddechowych;
 - karty / pacynki emocji.

Dzięki zastosowaniu ww. działań nauczyciel będzie w stanie skutecznie zapobiegać agresywnym zachowaniom u dzieci oraz wspierać je w radzeniu sobie z trudnymi emocjami. Wspólne działania nauczycieli, rodziców i specjalistów pozwolą stworzyć atmosferę bezpieczeństwa i zaufania, sprzyjającą harmonijnemu rozwojowi dziecka.

Skrócona lista działań profilaktycznych

- rozpoznanie indywidualnych potrzeb dziecka oraz stworzenie warunków umożliwiających zaspokojenie jego potrzeb w odpowiednim stopniu;
- stworzenie atmosfery zaufania, akceptacji i bezpieczeństwa;
- dawanie dobrych wzorców zachowań;
- ustalenie jasnych zasad i reguł oraz konsekwentne ich przestrzeganie;

- wzmacnianie zachowań pozytywnych;
- budowanie wewnętrznego systemu wartości;
- współpraca rodziców / opiekunów z nauczycielami;
- stworzenie sytuacji umożliwiających pozbycie się negatywnych emocji i rozładowanie złości poprzez stosowanie ww. metod i technik.